

Viite OKM 064:00/2012

Lausuntopyyntö lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksista

Lausunto pyydetty:

Tampereen yliopisto/ Opettajankoulutuslaitos

Lausuntoa on valmisteltu yhteistyössä Tampereen yliopiston kasvatustieteen yksikön opettajankoulutuksen ja Tampereen yliopiston normaalikoulun asiantuntijatyöryhmissä. Lausunto on kirjoitettu näiden ryhmien työn pohjalta.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Tulevaisuuden lukion valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon uudistamisen tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen. Se merkitsee yleissivistyksen määrittelyä tulevaisuuden asettamien haasteiden näkökulmasta. Työryhmä on ottanut huomioon myös lukiokoulutusta koskevat tutkimukset ja arvioinnit. Ehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa myös entistä joustavammat opinpolut ja yhteistyö eri koulutusmuotojen ja -asteiden välillä.

Tampereen yliopiston opettajankoulutuksen työryhmät ovat tarkastelleet ehdotusta opettajankoulutuksen ja tulevaisuuden lukiolaisen opintopolun näkökulmista.

YLEISET HUOMIOT

Tulevaisuuden lukio edellyttää rohkeutta tehdä valintoja. Valintojen tulee kuitenkin olla hyvin perusteltuja, tehty huolella ja vailla kiireen aiheuttamia virheitä. Tulevaisuuden lukiota rakennettaessa tulisi ottaa huomioon suomalaisen yhteiskunnan ja laajemmin yleiseurooppalaisen ja kansainvälisen kontekstin merkitys koulutukseen hakeutuvien nuorten tulevaisuudelle. Koska kyse on merkittävästä koulutuspoliittisesta uudistuksesta, sen valmisteluun ja siitä käytävään keskusteluun käytettävä aika ei saa olla laatuun vaikuttava rajoite. Työryhmän laatima muistio on hyvä pohja keskustelulle ja päätöksenteolle.

Yleissivistyksen määrittely on noussut vahvasti keskustelun alaiseksi. Koska se on merkittävä arvovalinta, tuntijaon taustalla oleva käsitys tulee voida määritellä ja avata. Oppiaineiden eriarvoisuudesta tulee keskustella ja tarkistaa se tätä taustaa vasten.

Uskonnon, terveystiedon ja toisen kotimaisen (ruotsi/suomi) kielen roolin tulee olla samanarvoinen muiden oppiaineiden rinnalla.

Lukio-opetus on julkisin varoin toteutettavaa koulutusta. Siksi on tarpeen, että siellä näkyvät yhteiskunnan päätöksentekijöiden perustellut kannanotot tulevaisuuden suunnasta. Pakollisuuden ja valinnaisuuden määrää tulee tutkia tätä vasten.

Valinnaisuus on kaksiteräinen miekka. Parhaimmillaan se motivoi ja antaa opiskeluintoa nuorille lukiolaisille. Pahimmillaan se johtaa väärin valintoihin. Valintojen tekemiseen tulee

olla oikeus kasvaa. Lukiokoulutuksen eräänä merkittävänä etuna on pidetty sitä, että nuorella on aikaa pohtia tulevaisuuttaan ja tehdä perusteltuja ja kestäviä valintoja, jotka eivät johda koulutuksellisiin umpiperiin. Jonkun oppiaineen laaja valinta sulkee pois toisia. Monet opinnot edellyttävät pohjaksi lukio-opintoja, joiden päälle jatko-opintoja rakennetaan. Nyt jo tiedetään, että tulevaisuuden lukion päättävä nuori ei kouluttaudu vain yhteen tai kahteen ammattiin vaan tehtävät muuttuvat lukuisia kertoja työuran aikana. Vahvalle perustalle on helppo rakentaa.

Valinnaisuuden lisääminen edellyttää opinto-ohjauksen selkeää vahvistamista lukion jokaisella vuositasolla.

Valinnaisuuden osalta on lisäksi tarkasteltava huolella mahdollista eriarvoisuutta pienissä ja suurissa lukioissa opiskelevien osalta. Pienten lukioiden kohdalla taloudelliset paineet saattavat aiheuttaa pakkovalintoja, kun on muodostettava taloudellisesti kestäviä, riittävän suuria ryhmiä. Osan valinnat eivät toteudu ja se eriarvoistaa lukiolaisia jatko-opinnoissa. Jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten osalta tulee varautua myös siihen, että puuttuvia opintoja saatetaan joutua paikkamaan myös korkeakouluissa, yliopistoissa ja muissa oppilaitoksissa.

Opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen osalta esimerkiksi teemaopintojen toteuttaminen ja ilmiöpohjaisuuden käsite saattaa edellyttää taloudellisia panostuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä. Muutokset lukiokoulutuksessa näkyvät aineenopettajan koulutuksessa ja perusopetuksen kautta pohjaa luovassa luokanopettajakoulutuksessa. Vaikka ilmiöpohjaisuus on mielenkiintoinen haaste sekä opiskelijalle että opettajalle, se edellyttää nykyistä syvempää tieteiden välisten rajapintojen tuntemusta ja osaamista.

TUNTIJAKOESITYKSET

Vaihtoehdot A, B ja C sisältävät valinnaisuutta eri määriä. Valinnaisuuden osalta keskeistä on, että opiskelija saa riittävästi tietoa valintansa tueksi. Opinto-ohjausta ei voi siirtää aineenopettajalle. Hän tuntee oppiaineensa, mutta ei voi perehtyä opinto-ohjaajan tavoin opiskelijan elämän ja jatkosuunnitelmien kokonaisuuteen. Erityisesti huolta tulisi kantaa siitä, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada riittävästi aikuisen tukea ja tietoa valintojensa seurauksista jatko-opintosuunnitelmilleen.

Tuntijakoesityksessä on tärkeää huomioida nuorten elämän kansainvälistyminen. Kielitarjonta on todettu Suomessa yksipuoliseksi ja vieraiden kielten laajempi osaaminen on välttämätöntä monissa ammateissa myös jatkossa. Tuntijakoa on testattava ja tarkistettava, että monipuoliset valinnat ovat mahdollisia myös niille opiskelijoille, jotka valitsevat laajan matemaattis-luonnontieteellisen ohjelman. Tähän liittyy oleellisesti kysymys yleissivistyksestä ja aiemmin mainittu aineiden yhdenvertaisuuden vaatimus seurausvaikutuksineen.

Lukionsa päättävät nuoret opiskelevat tulevaisuudessa yhä useammin kansainvälisissä ryhmissä joko Suomessa tai ulkomailla. Suomalaisen lukiolaisen opintojen tulee olla yhteismitallisia muiden eurooppalaisten nuorten opintojen kanssa. Yleissivistys,

TAMPEREEN YLIOPISTO

TAMPEREEN YLIOPISTON NORMAALIKOULU

teknologiaosaaminen ja tulevaisuuden työelämän vaatimat taidot ovat edellytys menestymiselle yhä kovenevassa kilpailussa hyvistä jatko-opintopaikoista ja myöhemmin työpaikoista. Sirpaleinen tieto ei riitä vaan tulevaisuus edellyttää kriittistä tiedon käsittelyä, kykyä analysoida ja koostaa tietoa.

Kurssimäärien tarkastelu tuottaa kovat reunaehdot lukiokoulutuksen kehittämiseksi. Tosiasia on, että opintojen vähentäminen äidinkielessä ja matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa tai vieraissa kielissä ei korjaa niitä ongelmia, joita jatko-opintoja tarjoavissa oppilaitoksissa kohdataan. Lukioiden profiloitumisen näkökulmasta ei ole perusteltua sulkea joidenkin oppiaineiden koulutuksen järjestäjän syventävien kurssien tarjontaa kokonaan pois (esim. matematiikka ja vieraat kielet).

LOPUKSI

Hitaasti kiirehtimällä voitaisiin saada parempi lopputulos. Kolmessa vaihtoehdossa nähtiin sekä hyviä puolia että puutteita. Erityisen merkittävänä nähtiin arvokysymykset: yleissivistys, sivistys, jatko-opintokelpoisuus ja valinnaisuus. Tulevaisuuden lukion tuntijaon tulee vastata yhteiskunnan ja globalisoituvan maailman haasteisiin. Tuntijaon mukaisesti opiskelee nuori, jonka toimintaympäristö on maailman laajuinen ja jonka koulutuksen perusta tulee olla niin vahva, että siihen voi kirjaimellisesti rakentaa elinikäistä oppimista.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Tampereen yliopiston opettajankoulutuksen työryhmät ovat tarkastelleet ehdotusta opettajankoulutuksen ja tulevaisuuden lukiolaisen opintopolun näkökulmista.

YLEISET HUOMIOT

Tulevaisuuden lukio edellyttää rohkeutta tehdä valintoja. Valintojen tulee kuitenkin olla hyvin perusteltuja. Tulevaisuuden lukiota rakennettaessa tulisi ottaa huomioon suomalaisen yhteiskunnan ja laajemmin yleiseurooppalaisen ja kansainvälisen kontekstin merkitys koulutukseen hakeutuvien nuorten tulevaisuudelle. Koska kyse on merkittävästä koulutuspoliittisesta uudistuksesta, sen valmisteluun ja siitä käytävään keskusteluun käytettävä aika ei saa olla laatuun vaikuttava rajoite. Työryhmän laatima muistio on hyvä pohja keskustelulle ja päätöksenteolle.

Yleissivistyksen määrittely on noussut vahvasti keskustelun alaiseksi. Koska se on merkittävä arvovalinta, tuntijaon taustalla oleva käsitys tulee voida määritellä ja avata. Oppiaineiden eriarvoisuudesta tulee keskustella ja tarkistaa se tätä taustaa vasten. Lukio-opetus on julkisin varoin toteutettavaa koulutusta. Siksi on tarpeen, että siellä näkyvät yhteiskunnan päätöksentekijöiden perustellut kannanotot tulevaisuuden suunnasta. Pakollisuuden ja valinnaisuuden määrää tulee tutkia tätä vasten. Uskonnon, terveystiedon ja toisen kotimaisen (ruotsi/suomi) kielen roolin tulee olla samanarvoinen muiden oppiaineiden rinnalla.

Valinnaisuus on kaksiteräinen miekka. Parhaimmillaan se motivoi ja antaa opiskeluintoa nuorille lukiolaisille. Pahimmillaan se johtaa väärin valintoihin. Valintojen tekemiseen tulee olla oikeus kasvaa. Lukiokoulutuksen eräänä merkittävänä etuna on pidetty sitä, että nuorella on aikaa pohtia tulevaisuuttaan ja tehdä perusteltuja ja kestäviä valintoja, jotka eivät johda koulutuksellisiin umpiperiin. Jonkun oppiaineen laaja valinta sulkee pois toisia. Monet opinnot edellyttävät lukio-opintoja, joiden päälle jatko-opintoja rakennetaan. Lukion päättävä nuori ei kouluttaudu vain yhteen tai kahteen ammattiin vaan tehtävät muuttuvat lukuisia kertoja työuran aikana. Vahvalle perustalle on helppo rakentaa.

Valinnaisuuden lisääminen edellyttää opinto-ohjauksen selkeää vahvistamista lukion jokaisella vuositasolla.

Valinnaisuuden osalta on lisäksi tarkasteltava huolella mahdollista eriarvoisuutta pienissä ja suurissa lukioissa opiskelevien osalta. Pienten lukioiden kohdalla taloudelliset paineet saattavat aiheuttaa pakkovalintoja, kun on muodostettava taloudellisesti kestäviä ryhmiä. Jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten osalta tulee varautua myös siihen, että puuttuvia opintoja saatetaan joutua paikkamaan.

Opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen osalta esimerkiksi teemaopintojen toteuttaminen ja ilmiöpohjaisuuden käsite saattaa edellyttää taloudellisia panostuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä. Vaikka ilmiöpohjaisuus on mielenkiintoinen haaste sekä

TAMPEREEN YLIOPISTO

TAMPEREEN YLIOPISTON NORMAALIKOULU

opiskelijalle että opettajalle, se edellyttää nykyistä syvempää tieteiden välisten rajapintojen tuntemusta ja osaamista.

TUNTIJAKOESITYKSET

Vaihtoehdot A, B ja C sisältävät valinnaisuutta eri määriä. Valinnaisuuden osalta keskeistä on, että opiskelija saa riittävästi tietoa valintansa tueksi. Opinto-ohjausta ei voi siirtää aineenopettajalle. Erityisesti huolta tulisi kantaa siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus saada riittävästi aikuisen tukea ja tietoa valintojensa seurauksista.

Tuntijakoesityksessä on tärkeää huomioida nuorten elämän kansainvälistyminen. Kielitarjonta on todettu Suomessa yksipuoliseksi ja vieraiden kielten laajempi osaaminen on välttämätöntä monissa ammateissa. Tuntijakoa on testattava ja tarkistettava, että monipuoliset valinnat ovat mahdollisia myös niille opiskelijoille, jotka valitsevat laajan matemaattis-luonnontieteellisen ohjelman. Tähän liittyy oleellisesti kysymys yleissivistyksestä ja aiemmin mainittu aineiden yhdenvertaisuuden vaatimus seurausvaikutuksineen.

Lukionsa päättävät nuoret opiskelevat tulevaisuudessa yhä useammin kansainvälisissä ryhmissä joko Suomessa tai ulkomailla. Suomalaisen lukiolaisen opintojen tulee olla yhteismitallisia muiden eurooppalaisten nuorten opintojen kanssa. Yleissivistys, teknologiaosaaminen ja tulevaisuuden työelämän vaatimat taidot ovat edellytys menestymiselle yhä kovenevassa kilpailussa hyvistä jatko-opintopaikoista ja työpaikoista. Sirpaleinen tieto ei riitä, vaan tulevaisuus edellyttää kriittistä tiedon käsittelyä, kykyä analysoida ja koostaa tietoa.

Opintojen vähentäminen äidinkielessä ja matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa tai vieraissa kielissä ei korjaa niitä ongelmia, joita jatko-opintoja tarjoavissa oppilaitoksissa kohdataan. Koulujen profiloitumisen näkökulmasta ei ole perusteltua sulkea joidenkin oppiaineiden koulutuksen järjestäjän syventävien kurssien tarjontaa kokonaan pois.

Hitaasti kiirehtimällä voitaisiin saada parempi lopputulos. Kolmessa vaihtoehdossa nähtiin sekä hyviä puolia että puutteita. Erityisen merkittävänä nähtiin arvokysymykset: yleissivistys, sivistys, jatko-opintokelpoisuus ja valinnaisuus. Tulevaisuuden lukion tuntijaon tulee vastata yhteiskunnan ja globalisoituvan maailman haasteisiin. Tuntijaon mukaisesti opiskelee nuori, jonka toimintaympäristö on maailman laajuinen ja jonka koulutuksen perusta tulee olla niin vahva, että siihen voi kirjaimellisesti rakentaa elinikäistä oppimista.

